

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 4/2023 1.2.2023

Ilmoittajansuojelulaki

Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta ([1171/2022](#)) jäljempänä ilmoittajansuojelulaki, tuli voimaan 1.1.2023. Lailla pannaan kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1937 (ilmoittajansuojeludirektiivi tai whistleblower- direktiivi). Laki löytyy säädösnumerolla osoitteesta [finlex.fi](#).

Ilmoittajansuojelulailla tehostetaan Euroopan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön täytäntöönpanon valvontaa säätämällä niiden henkilöiden suojelusta, jotka ilmoittavat ilmoittajansuojelulain alaan kuuluvista rikkomuksista. Lain mukaan ilmoituksia voidaan tehdä muun muassa sellaisista teoista taikka laiminlyönneistä, joista on säädetty rangaistus tai rangaistusluontoinen hallinnollinen seuraamus taikka joka muutoin vaarantaa lakien yleisen edun mukaisen tavoitteiden toteutumisen.

Ilmoittajansuojelulain mukaisen ilmoituksen voi lisäksi tehdä rikkomuksista vain laissa erikseen säädetyillä lainsäädännön aloilla, joita ovat esimerkiksi julkiset hankinnat, finanssipalvelut, tuoteturvallisuus ja vaatimustenmukaisuus, liikenneturvallisuus, ympäristönsuojelu, kuluttajansuoja, elintarviketurvallisuus, yksityisyyden ja henkilötietojen suoja sekä verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuus.

Sisäinen ilmoituskanava

Velvollisuus perustaa sisäinen ilmoituskanava ei koske kaikkia seurakuntia tai seurakuntayhtymiä. Ilmoittajansuojelulain mukaan seurakunnat ja seurakuntayhtymät sekä muut kirkon viranomaiset, joiden työ- tai virkasuhteessa olevien henkilöiden määrä on säännöllisesti vähintään 50, ovat velvollisia perustamaan sisäisen ilmoituskanavan.

Sisäinen ilmoituskanava on otettava käyttöön kolmen kuukauden kuluessa lain voimaantulosta eli viimeistään **1.4.2023**.

Seurakuntayhtymissä sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuden henkilöraja koskee seurakuntayhtymää ja kutakin siihen kuuluvaa seurakuntaa erikseen. Siten, jos seurakuntayhtymän palveluksessa on säännöllisesti 50 työ- tai virkasuhteessa olevaa henkilöä, on sen perustettava sisäinen ilmoituskanava. Samoin siihen kuuluvat seurakunnat, joissa mainittu edellytys täyttyy. Sen sijaan seurakunnan, jossa henkilöstön määrä on pienempi, ei ole välttämätöntä perustaa sisäistä ilmoituskanavaa. Ilmoituskanavien ja -menettelyiden käyttöönotossa on syytä soveltaa Kirkon yhteistoimintasopimuksen mukaista yhteistoimintamenettelyä.

Seurakunta, seurakuntayhtymä ja muu kirkon viranomainen voi itse päättää, millaisen ilmoituskanavan se ottaa käyttöönsä. Ilmoittamisen tulee olla mahdollista kirjallisesti tai suullisesti. Siten ilmoituksia voidaan ottaa vastaan postitse, verkkosivuilla tai puhelimesta. Mahdollista on käyttää myös perinteistä palautelaatikkoa, johon ilmoitukset toimitetaan kirjallisesti. Jos myös muille kuin työ- ja virkasuhteessa oleville ilmoittajansuojelulain 5 §:n 1 momentissa tarkoitetuille henkilöille annetaan mahdollisuus tehdä ilmoituksia, tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän verkkosivujen kautta.

Jos suullinen ilmoittaminen on mahdollista, se on voitava tehdä puhelimitse taikka muun ääniviestijärjestelmän kautta ja ilmoittajan pyytäessä myös kohtuullisen ajan kuluessa järjestettävässä henkilökohtaisessa tapaamisessa.

Sisäisen ilmoituskanavan tulee olla turvallinen. Ilmoittajan ja ilmoituksessa mahdollisesti mainittujen kolmansien osapuolten henkilöllisyyden luottamuksellisuus tulee suojata ja muiden kuin nimettyjen henkilöiden pääsy tietoihin tulee estää. Tietosuojavaltuutetun päätöksen mukaan ilmoituskanavasta on tehtävä tietosuojasetuksen mukainen vaikutustenarviointi. Vaikutustenarvioinnissa kuvataan henkilötietojen käsittelyä, arvioidaan käsittelyn tarpeellisuutta, oikeasuhteisuutta ja henkilötietojen käsittelystä aiheutuvia riskejä, sekä tarvittavia toimenpiteitä, joilla riskeihin puututaan. Vaikutustenarviointi auttaa rekisterinpitäjää tietosuojalainsäädännön vaatimusten noudattamisessa, sen dokumentoinnissa ja osoittamisessa.

Seurakunnilla ja seurakuntayhtymillä voi olla yhteisiä ilmoituskanavia. Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi myös antaa ilmoituskanavan järjestämisen ulkopuolisen

palveluntuottajan tehtäväksi. Tällöinkin seurakunta tai seurakuntayhtymä vastaa ilmoittajansuojelulaissa säädettyjen velvollisuuksien toteutumisesta. Jos ilmoituskanavan järjestäminen annetaan ulkopuolisen palveluntuottajan tehtäväksi, on hankinta lähtökohtaisesti kilpailutettava. Mikäli hankinnan arvo jää alle kansallisen kynnyksarvon, on noudatettava mahdollisesti käytössä olevia pienhankintaohjeita. Hankinnan yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota muun muassa henkilötietojen käsittelyyn, tietoturvaan ja salassapitovelvoitteisiin. Esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä tulee sopia kirjallisesti ottaen huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artikla.

Myös sellaiset seurakunnat tai seurakuntayhtymät, joita laki ei velvoita, voivat perustaa sisäisen ilmoituskanavan ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuuluvien rikkomisten ilmoittamista varten. Siten halutessaan sellainen seurakunta tai seurakuntayhtymä taikka tuomiokapituli, jonka säännöllisen työ- ja virkasuhteessa olevan henkilöstön määrä jää alle 50, voi perustaa sisäisen ilmoituskanavan. Tällaisen vapaaehtoisen sisäiseen ilmoituskanavaan, sisäiseen ilmoittamiseen ja ilmoittajan suojeluun sovelletaan, mitä ilmoittajansuojelulaissa säädetään.

Ilmoittamismahdollisuus ja ilmoittajan suojelu

Sisäisen ilmoituskanavan käyttöön otolla organisaation on annettava siihen työ- tai virkasuhteessa oleville henkilöille tilaisuus tehdä ilmoitus havaitsemastaan lain vastaisista rikkomuksista. Organisaatio voi sallia myös muille henkilöille ilmoittamisen sisäisen ilmoituskanavan kautta. Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi siis itse harkita, antaako se muille kuin siihen työ- ja virkasuhteessa oleville mahdollisuuden tehdä ilmoituksia. Tällaisia muita henkilöitä ovat ilmoittajansuojelulain 5 §:ssä mainitut henkilöt, kuten työ- ja virkasuhteeseen hakeneet, entiset työntekijät ja viranhaltijat, harjoittelijat, vapaaehtoistyöntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat kuten esim. seurakunnan tai seurakuntayhtymän ulkopuoliset palveluntuottajat.

Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi halutessaan mahdollistaa myös nimettömien ilmoitusten vastaanottamisen. Velvollisuutta siihen ei ole, vaan nimettömien ilmoitusten mahdollistaminen tulee harkita organisaatiokohtaisesti.

Ilmoittajan suojelun edellytyksenä on, että ilmoitus tehdään ensisijaisesti organisaation sisäiseen ilmoituskanavaan ja että ilmoittajalla on ilmoitushetkellä perusteltu syy uskoa, että rikkomista koskeva tieto pitää paikkansa ja että tällainen tieto kuuluu lain soveltamisalaan.

Ilmoittajan työnantaja tai muu organisaatio ei saa kohdistaa ilmoittajaan tai muuhun lain 5 §:ssä tarkoitettuun henkilön vastatoimia rikkomista koskevan tiedon ilmoittamisesta tai julkistamisesta. Menettely, jonka tarkoituksena on rikkomista koskevan tiedon ilmoittamisen tai julkistamisen estäminen, on myös kiellettyä. Työnantajan tai tämän edustajan kiellettyjä vastatoimia ovat työ- tai virkasuhteessa olevan henkilön palvelussuhteen ehtojen heikentäminen, palvelussuhteen päättäminen, henkilön lomauttaminen, muu epäedullinen kohtelu tai muut kielteiset seuraukset. Myös sellainen sopimus, jolla vähennetään ilmoittajalle tai sen kohteelle tulevia oikeuksia ja oikeussuojakeinoja on ilmoittajansuojelulain mukaan mitätön. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että työnantaja ei voi sopimuksella tai lojaliteettilauseilla rajoittaa työntekijän oikeutta tehdä ilmoitus työpaikkansa sisäiseen ilmoituskanavaan.

Suojelua koskevia säännöksiä sovelletaan myös muihin 5 §:ssä mainittuihin henkilöihin, kuten esimerkiksi henkilöön, joka avustaa ilmoittajaa ilmoittamismenettelyssä ja joka on työnsä vuoksi sellaisessa asemassa, että hän voi johtua vastatoimien kohteeksi.

Ilmoitusten käsittely

Sisäisen ilmoituskanavan perustaneen seurakunnan tai seurakuntayhtymän tulee tiedottaa ilmoittamisesta sisäiseen ilmoituskanavaan sekä oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ilmoituskanavaan, ilmoittamiseen liittyvistä menettelyistä ja ilmoittajan suojelun edellytyksistä mahdollisimman selkeällä tavalla. Tiedot tulee myös olla helposti ilmoittajan saatavilla.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän taikka, jos ilmoituskanava on ulkoistettu, palveluntuottajan on nimettävä ilmoituksen käsittelystä vastaava henkilö tai henkilöt, joiden on voitava hoitaa tehtävää puolueettomasti ja riippumattomasti. Lisäksi voidaan nimetä ilmoituksen paikkansa pitävyyden selvittämiseksi tarvittavia asiantuntijoita. Nimettävät henkilöt ovat seurakunnan tai seurakuntayhtymän harkinnassa. Esimerkiksi, jos seurakunnalla tai seurakuntayhtymällä on sisäinen tarkastaja, voisi hänet nimetä ilmoituksen käsittelystä vastaavaksi henkilöksi. Ilmoituksia saavat käsitellä vain nimetyt henkilöt.

Ilmoittajalle tulee toimittaa vastaanottoilmoitus seitsemän päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Nimettämiin ilmoituksiin ei tarvitse toimittaa vastaanottokuittausta.

Kaikki vastaanotetut rikkomuksia koskevat ilmoitukset tulee kirjata. Jos ilmoitus tehdään henkilökohtaisessa tapaamisessa, on tapaamisesta laadittava pöytäkirja ja varattava ilmoittajalle mahdollisuus tarkastaa ja hyväksyä se. Suullinen ilmoitus voidaan tallentaa vain ilmoittajan suostumuksella.

Ilmoituksesta vastaavan henkilön on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin ilmoituksen paikkansa pitävyyden selvittämiseksi ja tarvittaessa rikkomiseen puuttumiseksi. Ilmoittajalle tulee antaa tieto siitä, mitä toimenpiteitä ilmoituksen perusteella toteutetaan viimeistään kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottokuittauksen toimittamisesta. Nimettömiin ilmoituksiin ei palautetta tarvitse antaa.

Tieto ilmoittajasta ja ilmoituksen kohteesta ovat salassa pidettävää tietoa. Tieto ilmoittajasta tai ilmoituksessa mainituista muista henkilöistä voidaan tietyin edellytyksin antaa ilmoituksen paikkansa pitävyyden selvittämiseksi tähän tehtävään nimetyille henkilölle. Henkilötiedot, joilla ei ole merkitystä ilmoituksen käsittelyn kannalta on poistettava ilman aiheutonta viivytystä. Ilmoituksiin sisältyvien henkilötietojen käsittelyssä tulee lisäksi noudattaa yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain säännöksiä.

Ilmoituskanavan kautta tulleet tiedot on poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen saapumisesta, jollei niiden säilyttäminen ole välttämätöntä ilmoittajansuojelulaisissa tai muussa laissa säädettyjen oikeuksien tai velvoitteiden toteuttamista varten taikka oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi.

Seuraamukset

Kiellettyjen vastatoimien kohteeksi joutuneella ilmoittajalla tai muulla ilmoittajansuojelulain 5 §:ssä tarkoitetulla luonnollisella henkilöllä on oikeus saada vastatoimien aiheuttamasta loukkauksesta hyvitystä. Hyvitystä on oikeus saada myös silloin, jos henkilöön on kohdistettu menettely, jonka tarkoituksena on ilmoituksen estäminen. Hyvitystä on vaadittava kolmen vuoden kuluessa ilmoituksen estämisestä tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä. Jos vastatoimien tai ilmoittamisen kieltoa rikotaan, on ilmoittajalle tai muulla 5 §:ssä tarkoitetulle henkilölle tarvittaessa korvattava myös aiheutettu taloudellinen vahinko.

Ilmoittajan, joka tahallaan ilmoittaa tai julkistaa väärää tietoa, voidaan tuomita ilmoittajan suojelusta annetun lain rikkomisesta sakkoon. Tämä edellyttää, ette tekoa ei

voida pitää vähäisenä tai teosta ei ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Tahallisesti vääriä tietoja ilmoittanut tai julkistanut ilmoittaja voi joutua myös vahingonkorvausvastuuseen aiheuttamastaan taloudellisesta vahingosta.

Keskitetty oikeuskanslerinviraston ilmoituskanava

Ilmoitukset rikkomuksista tehdään lähtökohtaisesti käyttäen sisäisiä ilmoituskanavia. Ilmoittaja voi kuitenkin tehdä ilmoituksen oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ilmoituskanavaan, jos organisaatiossa ei ole sisäistä ilmoituskanavaa tai ilmoittajalle ei ole annettu mahdollisuutta ilmoittaa sisäisen ilmoituskanavan kautta taikka ilmoittajalla on perusteltu syy uskoa, ettei sisäisen ilmoituksen perusteella ole ryhdytty määrääjassa laissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin, rikkomuksiin ei puututa tehokkaasti sisäisen ilmoituksen perusteella tai hän on vaarassa joutua ilmoittamisen johdosta vastatoimien kohteeksi.

Lisätietoja antaa tarvittaessa kirkkoneuvos Pirjo Pihlaja, sekä hallinto-osaston juristi Suvi-Maria Wilska, sähköpostitse os. etunimi.sukunimi(at)evl.fi.

Kirkkohallitus

Pekka Huokuna
kansliapäällikkö

Pirjo Pihlaja
kirkkoneuvos

ISSN 1797-0326